

มุมห้องเรียน

Take Peek at a Classroom Corner

วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์

๘ อุปนิสัยของครูผู้มีประสิทธิภาพสูงในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน

8 Habits of Highly Effective Teacher for Learning Management in Classroom

การศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันต้องเผชิญกับความเสี่ยงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และนับวันยังมีการเปลี่ยนแปลงทวีคูณมากยิ่งขึ้น ประกอบกับ ประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ดังนั้น ที่ผ่านมาในแวดวงการศึกษาได้มีการประยุกต์เอาแนวคิดทางบริหารธุรกิจเข้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อจุดมุ่งหมายในการยกระดับและพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศให้มีความทัดเทียมกับนานาประเทศได้

แนวโน้มการบริหารแบบมีส่วนร่วมได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับแวดวงการศึกษาจนนำไปสู่แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ซึ่งเป็นการมุ่งพัฒนาให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกคน (All Stakeholders) ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน เรียนรู้ และพัฒนาตนเอง โดยอาศัยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย โดยแนวคิดนี้ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาจากในอดีตจนถึงปัจจุบันอย่างต่อเนื่องดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจ (Decentralization) จากส่วนกลางไปสู่สถานศึกษา รวมถึง กำหนดให้หลักสูตรในทุกระดับ การศึกษามีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Learning) ซึ่งเป็นวิธีการซึ่งช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อันก่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น ทักษะทางอาชีพ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดแก้ปัญหา เป็นต้น โดยการเรียนรู้ในลักษณะนี้จะช่วยเพิ่มบทบาทของผู้เรียนภายในห้องเรียน และลดบทบาทการบรรยายหน้าห้องเรียนของครู โดยครูจะปรับบทบาทของตนเองจากการสอนเน้นบรรยายเป็นหลักหรือ ครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Center) เป็นครูผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) โดยจะต้องเตรียมสภาพห้องเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาตนเองของนักเรียน

ซึ่งกระบวนการนี้จะมีส่วนช่วยให้เกิดพัฒนาการของผู้เรียนสูงที่สุด

อย่างไรก็ตามจากสภาพห้องเรียนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนส่วนหนึ่งของประเทศไทยในปัจจุบัน ครูผู้สอนยังคงประสบปัญหาการขาดความเข้าใจและการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากการเป็นครูที่เน้นการสอนแบบบรรยายในห้องเรียนเป็นครูที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน ดังนั้นในฐานะที่ผู้เขียนเป็นอาจารย์สอนในสาขาวิชาธุรกิจและอาชีวศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบสอนเพื่อผลิตครูธุรกิจศึกษาที่มีความรู้เกี่ยวกับการสอนวิชาทางบริหารธุรกิจ โดยวิชาเหล่านี้จะถูกจัดให้มีการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เช่น วิชาการงานอาชีพ ธุรกิจทั่วไป บัญชี การตลาด การท่องเที่ยว เป็นต้น และ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เช่น วิชาเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งวิชาเหล่านี้ได้เปิดสอนทั้งในรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ (วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์, ๒๕๕๕) ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่าครูธุรกิจศึกษานับได้ว่ามีบทบาทสำคัญและเป็นตัวอย่างที่ดีกับครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในโรงเรียนที่จะปรับเปลี่ยนตัวเองจากครูผู้สอนที่เน้นการสอนแบบบรรยายในชั้นเรียนเป็นครูผู้อำนวยความสะดวกในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการชั้นเรียน และ สร้างการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๕๑) ผู้เขียนขอเสนอแนวคิดของ Covey (1989, 2004) ที่เกี่ยวข้องกับ ๘ อุปนิสัยของผู้ที่มีประสิทธิภาพสูง มาประยุกต์ใช้กับครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้มีประสิทธิภาพ โดยอุปนิสัยทั้ง ๘ ข้อ ประกอบด้วย

อุปนิสัยที่ ๑ อุปนิสัยเชิงรุก (Be proactive)

ครูควรจะเป็นคนที่มีความรับผิดชอบสูงในสิ่งที่ตนเองเลือกที่จะทำเอง ไม่ต่อว่าหรือโยนความผิดให้ผู้อื่น การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนควรมีความคิดริเริ่ม มีการพัฒนานำเอาเนื้อหาสื่อการสอน และวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายเข้ามาใช้เพื่อจุดมุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้ที่สูงสุดกับนักเรียน การที่ครูจะเป็นผู้มีอุปนิสัยเชิงรุกได้นั้นจะต้องเกิดจากการกระทำที่เกิดขึ้นจากการเลือกของตัวเอง โดยอยู่บนพื้นฐานของคุณค่า (Value) ที่อยู่ภายในตัวครู ครูจะหยุดการถ่ายทอดหรือสอนทุกอย่างที่เป็นเชิงลบ แต่ถ่ายทอดออกมาในเชิงบวกด้วยมุ่งเน้นสิ่งที่ตนเองทำได้ หรือมุ่งเน้นสิ่งที่เรียกว่า “Circle of Influence” ซึ่งหากสามารถถ่ายทอดพลังทางบวกให้กับนักเรียนได้ นักเรียนก็จะมองเห็นว่าครูเป็นครูที่มีความตั้งใจจริง มุ่งมั่นในทางตรงข้ามหากครูไปติดขัดกับความกังวล ความเครียด ความกลัวซึ่งเป็นพลังทางลบ หรือ

ที่เรียกว่า “Circle of Concern” นักเรียนก็อาจจะมองว่าครูดีแต่พูด ครูไม่ได้ทุ่มเทให้กับ การสอน และมองทุกสิ่งเป็นเรื่องน่ากังวล เป็นปัญหา ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนก็จะไม่ เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หรือ สิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในที่สุด

สำหรับการเป็นครูที่มีประสิทธิภาพ อุปนิสัยแรกนี้ นับได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเรื่องของวิสัยทัศน์ของตนเองเป็นหลัก เกี่ยวข้องกับวิธีคิดวิธีการลงมือปฏิบัติ อุปนิสัยนี้จึงเป็นอุปนิสัยพื้นฐานที่สำคัญของอุปนิสัยอื่นๆ ทั้งหมด ตัวอย่างการใช้ภาษาแบบ อุปนิสัยเชิงรุกที่ครูควรจะต้องเลือกพูดและปฏิบัติอยู่เสมอๆ เช่น

- “ฉันสามารถเลือกวิธีการที่แตกต่างออกไป”
- “ฉันจะลงมือทำตอนนี้เลย”
- “ฉันเลือกที่จะ.....”
- “ฉันสามารถสร้างการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ”

อุปนิสัยที่ ๒ เริ่มต้นด้วยจุดหมายในใจ (Begin with the end in mind)

ในการสอนหนังสือ ครูจะต้องเป็นคนที่มีจินตนาการ คือ การสร้างภาพให้เกิดขึ้นในใจ ก่อนที่สอนว่าต้องการให้การสอนในชั้นเรียนเป็นอย่างไร ครูควรมีความเข้าใจในจุดหมายหมายของ ชีวิตตนเองอย่างชัดเจน รู้ว่าสิ่งที่ตนเองกำลังทำหรือกำลังสอนนั้นเพื่อให้ นักเรียนเป็นอย่างไร เพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวนักเรียนเองหรือไม่

อุปนิสัยที่ ๓ ทำสิ่งที่สำคัญก่อน (Put first things first)

ครูจำนวนมากในปัจจุบันมีภาระงานและหน้าที่ๆ ต้องรับผิดชอบมาก ไม่ว่าจะเป็น งานสอน งานวิจัย งานธุรการ และงานอื่นๆ ทำให้ไม่สามารถแบ่งเวลา หรือ ทำงานทุกอย่าง ในหน้าที่ๆ ได้รับมอบหมายได้มีประสิทธิภาพ ลักษณะอุปนิสัยทำสิ่งที่สำคัญก่อนนี้ ครูต้องรู้จัก การบริหารจัดการเวลาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ รู้ว่าสิ่งใดสำคัญและต้องทำก่อนเพื่อตอบสนอง ต่อคุณค่าและบรรลุปเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น ถ้าหากครูตั้งเป้าหมายไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ให้ นักเรียนมีความรู้เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ครูก็ควรจะต้องมุ่งมั่นในการเตรียมการจัดการเรียนรู้ การเขียนแผน ผลิตสื่อการสอน รวมถึงกิจกรรมในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับนักเรียนเป็นสำคัญ โดยหลักการที่สำคัญของอุปนิสัยนี้ ครูที่มีประสิทธิภาพจะเลือกทำในสิ่งที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน และสามารถแยกแยะได้ว่าอะไรคือเรื่องสำคัญ อะไรคือเรื่องเร่งด่วน

อุปนิสัยที่ ๔ คิดแบบชนะ-ชนะ (Think win win)

บุคลิกนี้เป็นอุปนิสัยของผู้นำระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิภาพ การสร้างความร่วมมือกัน

เพื่อแสวงหาข้อตกลงหรือวิธีแก้ไขปัญหาเพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ภายใต้ความพึงพอใจของทุกฝ่าย การจัดการเรียนรู้ของครูและนักเรียนควรจะเป็นไปในลักษณะที่ทั้งครูและนักเรียนได้มีโอกาสพูดคุย แลกเปลี่ยน กำหนด วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เกณฑ์การวัดและประเมินผลเนื้อหา และกิจกรรมในชั้นเรียน รวมถึงข้อตกลงต่าง ๆ ในชั้นเรียน ก่อนที่ครูจะสอนในแต่ละคาบหรือเทอม ครูที่มีอุปนิสัยนี้จะช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนจะมีความรู้สึกมีส่วนร่วมและสนใจเรียนมากขึ้น เป็นการสื่อสารสองทาง (Two ways communication) ที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูและนักเรียนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

อุปนิสัยที่ ๕ เข้าใจผู้อื่นก่อนแล้วจึงให้ผู้อื่นเข้าใจเรา (Seek fist to understand then to be understood)

อุปนิสัยนี้เป็นหลักการสำคัญของการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิผล วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่ครูต้องมีจิตวิญญาณในการเป็นผู้ให้ ครูเป็นผู้เสียสละ ครูควรจะต้องตระหนักว่า “ถ้าเพียงแต่ครูจะพยายามเข้าใจนักเรียนก่อน ในที่สุดนักเรียนก็จะเข้าใจครูดีขึ้น” ครูต้องยินดีรับฟังนักเรียนอย่างเข้าอกเข้าใจ เข้าใจในความรู้สึกนึกคิดของนักเรียน เข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นผู้รับฟังที่ดีเพราะเมื่อนักเรียนรู้สึกว่าคุณครูยินดีที่จะฟังและช่วยเหลือนักเรียนแล้ว นักเรียนก็จะค่อยๆ เปิดใจรับฟังความคิด ความต้องการของคุณครูเช่นเดียวกัน

อุปนิสัยที่ ๖ การผนึกกำลังผสานความต่าง - การสร้างสรรค์เพิ่มพูน (Synergize)

อุปนิสัยนี้เป็นการนำเอาแนวคิด ชนะ-ชนะ มาใช้ในการสรรหาแนวคิดใหม่ๆ เป็นการส่งเสริมให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เสนอแนวคิดเพื่อช่วยกระตุ้นความคิดของกันและกัน และเมื่อมีการรับฟังอย่างเข้าอกเข้าใจอาจทำให้เกิดทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า และจะได้ผลที่ดีกว่าทางเลือกของแต่ละคน เป็นทางเลือกที่แต่ละคนอาจจะไม่เคยนึกคิดมาก่อน เป็นทางเลือกที่ ๑+๑ ได้มากกว่า ๒ อาจจะเป็น ๓ เป็น ๑๑ หรือเป็น ๑๑๑

จุดสำคัญของการผนึกกำลังผสานความต่าง อยู่ที่จุดเริ่มต้นในการมองของทุกคน ต้องมองว่าความแตกต่างเป็นสิ่งที่ดี เป็นพลังขับเคลื่อน ความแตกต่างไม่ใช่ความแตกแยก ดังนั้นหากครูจะสามารถนำอุปนิสัยนี้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ครูจะไม่ใช้แค่ผู้นำที่ใช้คำสั่งให้นักเรียนต้องเป็นผู้ปฏิบัติตามเท่านั้น ครูและนักเรียนจะต้องร่วมมือร่วมกันออกแบบการจัดการเรียนรู้ทั้งในหรือนอกห้องเรียนแบบใหม่ๆ ที่อาจจะเป็นการต่อยอดอุปนิสัยที่ ๔ คิดแบบชนะ-ชนะ สร้างจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Common Goal) โดยครูและนักเรียนต้องเปิดโอกาสให้อีกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็น รับฟังกันอย่างเข้าใจ และร่วมกันออกแบบ

และพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ที่สามารถสร้างทั้งความเข้าใจที่คงทนและความสนุกสนานเพลิดเพลินให้เกิดขึ้นกับนักเรียนไปพร้อม ๆ กัน ในแบบที่การจัดการเรียนรู้แบบเดิมๆ ไม่สามารถทำได้

อุปนิสัยที่ ๗ ลับคมเลื่อย (Sharpen the saw)

การลับคมเลื่อยให้คมอยู่เสมอ เป็นการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ให้กับตนเองอยู่เสมอ ใน ๔ ด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านสังคมและอารมณ์ ด้านสติปัญญา และด้านจิตวิญญาณ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการสร้างผลงานให้มีประสิทธิภาพ การจะเป็นครูที่สามารถสอนนักเรียนให้ได้ดีนั้น ครูจะต้องใส่ใจและพัฒนาตนเองตลอดเวลาใน ๔ ด้าน ดังต่อไปนี้

- ด้านร่างกาย ครูจะต้องดูแลรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง เพราะหากครูไม่สบาย แม้ว่าจะมีการเตรียมตัวในการสอนให้ดีเพียงใดก็ตาม ครูก็ไม่สามารถสอนได้เต็มประสิทธิภาพ ดังนั้น ครูควรจะต้องรู้จักแบ่งบริหารเวลา พักผ่อนให้เพียงพอ รู้จักการออกกำลังกาย หาวีธีการต่าง ๆ ในการผ่อนคลายความเครียด เพราะอาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องใช้ทั้งกำลังกายและกำลังใจ ในการสอนหนังสือ การคุมชั้นเรียน การสั่งสอนอบรมนักเรียน การดูแลนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน รวมถึงงานที่ได้รับมอบหมายอื่น ๆ จากผู้บังคับบัญชา

- ด้านสังคมและอารมณ์ อาชีพครูเป็นอาชีพที่จะต้องพบเจอคนที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น ผู้บังคับบัญชา ผู้ปกครองของนักเรียน เพื่อนครู และนักเรียน ดังนั้นครูจะต้องสามารถปรับตัว สร้างและมีมิตรสัมพันธ์ ยิ้มแย้ม พุดคุยทักทายกับทุกๆ คนอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ครูจำเป็นจะต้องรู้จักควบคุมอารมณ์ และวางตัวให้เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

- ด้านสติปัญญา ครูจำเป็นจะต้องพัฒนาหาความรู้ และสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพราะความรู้และเทคโนโลยีในปัจจุบันมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ถ้าหากครูไม่หมั่นศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ ครูก็จะไม่สามารถนำเอาไปสอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งอาจจะทำให้นักเรียนรู้สึกเบื่อหน่ายในวิธีการสอน แบบเดิม ๆ ที่ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพชั้นเรียนในปัจจุบัน นอกจากนี้ ครูควรจะมีการฝึกหัดคิดเชิงวิเคราะห์ การฝึกเขียนบันทึก เพราะการคิดเชิงวิเคราะห์นั้นจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้ครูได้พัฒนาทักษะความคิด และเมื่อครูสามารถคิดวิเคราะห์ได้ ครูก็จะสามารถประยุกต์นำเอา เทคนิควิธีการคิดวิเคราะห์ ไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ได้เช่นกัน โดยเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักคิดวิเคราะห์ เช่น การคิดเชิงวิจารณ์ (Critical Thinking) การสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4MAT) การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation) การสอนแบบโครงการ (Project Method) เป็นต้น

- ด้านจิตวิญญาณ ครูในปัจจุบันประสบปัญหากับกระแสโลกาภิวัตน์ที่ถาโถมเข้ามาอย่างมาก ครูมีภาระงานมากมายไม่เพียงแต่ภาระงานสอน แต่ต้องมีการงานอื่นๆ ที่กดดันและสร้างความเครียดให้เกิดขึ้น ซึ่งหากครูไม่สามารถจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นได้แล้ว ในระยะยาวก็อาจจะทำให้เกิดปัญหา ทั้งปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพใจต่าง ๆ ตามมา ดังนั้นครูจำเป็นต้องรู้จักและรู้ทันความเครียดที่อาจเกิดขึ้นกับตัวเอง ครูควรเปิดโอกาสให้ตนเองได้มีการพัฒนาทางด้านจิตใจและสร้างแรงบันดาลใจให้กับตนเองเช่น การสวดมนต์ การทำสมาธิ หรือ การทำงานอดิเรกที่ตนเองชื่นชอบเช่น อ่านหนังสือ ฟังเพลง เล่นกีฬาเพื่อผ่อนคลาย และยกระดับพัฒนาสภาพจิตใจตนเองให้ผ่อนคลาย

อุปนิสัยที่ ๔ ค้นหาศักยภาพที่แฝงอยู่ภายในตัว (Find your voice)

อุปนิสัยนี้เป็นอุปนิสัยที่ได้ถูกเพิ่มขึ้นมาในภายหลังจาก ๗ อุปนิสัยแรก (Covey, 2004) บุคคลแต่ละคนจะต้องหาสิ่งที่เรียกว่า “เสียง” ภายในตนเองเพื่อนำมาสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ รอบตัว รวมถึงสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้คนรอบข้างค้นพบเสียงจากภายในของพวกเขาเอง หากครูสามารถปฏิบัติได้ตาม ๗ อุปนิสัยแรกแล้วก็จะเป็นการช่วยเสริมและส่งเสริมให้ครูได้ยิน “เสียง” ภายในตนเอง และเมื่อตนเองได้มีการพัฒนาเป็นครูที่มีประสิทธิผล ครูก็สามารถนำไปสอนในชั้นเรียน และสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียน รวมถึงผู้คนรอบข้าง และท้ายที่สุดครูก็จะเป็นบุคคลตัวอย่าง (Role model) ที่สำคัญที่นักเรียนและผู้คนรอบข้างเมื่อเห็นแล้วก็จะชื่นชม ยกย่องและประพฤติปฏิบัติตาม

โดยสรุปแล้วด้วยแนวคิดของโลกทางฝั่งตะวันตกที่เกี่ยวกับ ๔ อุปนิสัยของผู้ที่มีประสิทธิผลสูง ถือว่าเป็นหลักการสำคัญที่ครูธุรกิจศึกษา รวมถึงครูผู้สอนทุกคนควรฝึกปฏิบัติกับตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพราะหากครูสามารถปฏิบัติได้แล้ว ก็ย่อมจะส่งผลดีให้เกิดขึ้นกับตัวของครูเอง และนักเรียน รวมถึงเพื่อนร่วมงานทุกคน นอกจากนี้ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่าจากอุปนิสัยทั้ง ๔ ข้อนี้หากจะนำมาเชื่อมโยงกับแนวคิดที่มีอยู่ในสังคมไทยเพื่อให้ง่ายกับการทำความเข้าใจก็จะสามารถประยุกต์ได้กับหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของผู้นำหรือผู้บริหารที่ดี หรือที่เรียกว่า “สัปปุริสธรรม ๗” ธรรมะหมวดนี้ของพระพุทธเจ้า ว่าด้วยการประพฤติดีของสัตบุรุษ (คนดี) ซึ่งสามารถนำมาเป็นหลักใช้กับการดำเนินชีวิต และการทำงานของครูได้เป็นอย่างดีโดยไม่มีวันล้าสมัยเช่นกัน โดยธรรมะทั้ง ๗ ข้อได้แก่

๑. ความเป็นผู้รู้จักเหตุ (ธัมมัญญตา) คือ รู้จักเหตุ ค้นหาสาเหตุที่ไปที่มา ไขว่คว้าเห็นก็เป็นพอ รู้จักวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์

๒. ความเป็นผู้รู้จักผล (อรรถัตถญาณ) คือ รู้จักผล รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ เมื่อรู้เหตุก็รู้ผลได้ เมื่อเจอผลก็ค้นหาสาเหตุได้

๓. ความเป็นผู้รู้จักตน (อรรถัตถญาณ) คือ รู้ว่าตัว เรานั้น ว่ามีสถานภาพเป็นอะไร ฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น ว่าขณะนี้ เทำไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

๔. ความเป็นผู้รู้จักประมาณ (มัตถัตถญาณ) คือ รู้จักความพอดี รู้จักประเมิน สถานการณ์ เหตุการณ์ได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งให้น้ำหนักกับเหตุการณ์ได้อย่างเที่ยงตรงสามารถ เตรียมการ รับมือแก้ไขปัญหาก็อาจจะเกิดขึ้นได้ล่วงหน้า

๕. ความเป็นผู้รู้จักกาล (กาลัตถญาณ) คือ รู้จักกาลละเทศะ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการทำงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้ทันเวลา เป็นต้น

๖. ความเป็นผู้รู้จักชุมชน (ปริสัณญาณ) คือ รู้จักกลุ่มบุคคล รู้จักหมู่คณะ รู้จักและ เข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชน รู้กิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชน และสามารถปรับตัว ให้อยู่ในชุมชน ได้โดยราบรื่น

๗. ความเป็นผู้รู้จักบุคคล (บุคคลัตถญาณ) คือ เรียนรู้เข้าใจในบุคคลที่เราคบหาอย่าง ถ่องแท้เพื่อที่เราจะสามารถปรับตัว ตอบสนอง และปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ว่าควรจะทำปฏิบัติตัว ต่อเขาอย่างไร จะตำหนิ ยกย่อง หรือแนะนำสั่งสอนอย่างไร เพื่อให้เกิดการยอมรับและ ลดการขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้น

สุดท้ายนี้ไม่ว่าจะ ๘ อุปนิสัยของผู้ที่มีประสิทธิผลสูง หรือ สัปปริสธรรม ๗ ธรรมะ ว่าด้วยการประพฤติดีของสัตบุรุษ (คนดี) ที่สามารถนำเอามาประยุกต์ใช้กับวิชาชีพครู เพื่อ ส่งเสริม และพัฒนาให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้กับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับการเป็นครูที่ดีก็คงหนีไม่พ้น ครูจะต้อง “รักในวิชาชีพครู” และมี “จิตวิญญาณความเป็นครู” ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน แก่ครูอาวุโสในโอกาสเข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานเครื่องหมายเชิดชูเกียรติและเงินช่วยเหลือ ของมูลนิธิช่วยครูอาวุโส ในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน วันเสาร์ที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ ความตอนหนึ่งว่า “...ถ้าครูไม่ห่วงประโยชน์ที่ควรจะห่วง หันไปห่วงอำนาจ ห่วงตำแหน่ง ห่วงสิทธิ และห่วงรายได้กันมากเกินไป แล้ว จะเอาจิตใจที่ไหนมาห่วงความรู้ ความดี ความเจริญของเด็ก ความห่วงในสิ่งเหล่านั้นก็จะค่อยๆ บั่นทอนทำลายความเป็นครูไป จนหมดสิ้น จะไม่มีอะไรดีเหลือไว้พอที่ตัวเองจะภาคภูมิใจหรือผูกใจใครไว้ได้ ความเป็นครูก็จะ ไม่มีค่าเหลืออยู่ให้เป็นທີ່เคารพบูชาอีกต่อไป...”

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์ (๒๕๕๕). สมรรถนะ ปัญหาและคุณลักษณะพึงประสงค์ของครูธุรกิจศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑. วารสารครูศาสตร์, ปีที่ ๓๙, (๓), ๙๙-๑๑๖.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๕๑). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร.

ภาษาอังกฤษ

Covey, S. R. (1989). *The 7 habits of highly effective people*. New York: Fireside.

_____. (2004). *The 8th habit: From effectiveness to greatness*. New York: Free.

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาธุรกิจและอาชีวศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๓๐ อีเมล: virut24@hotmail.com